

permitteramus, ut ipsis de defensione constituenda inter se consultare liceret, etsi non temere mutare solemus ea, quae publico omnium ordinum consensu in generali conventu decreta sunt, tamen ne prorsus illorum petita reiiceremus et quod videmus pro utile atque adeo necessarium esse, hoc illorum consilio annuimus, ut ea de re inter vos indictis particularibus conventibus in medium consulatis, quomodo vobis domi manentibus respublica milite mercenario commode defendi possit atque ea de re ex districtu vestro nuntium cum summa pleneque potestate ad terrestrem conventum, quem in[§] ad diem[§] constituimus, mittatis. Sic ut si de alia defensione conveniri concordi sententia non poterit, ad bellicam istam expeditionem, ad locum atque diem constitutum nihilominus proficiscamini sub poena ammissionis omnium bonorum. Has autem litteras alius ad alium vicinum transmittatis, postremum autem ad praefectum loci referat, sub poenis nostris regalibus. Vilnae, VI° Martii, anno Domini M^oD^oXXXVI^o [6 III 1536]. Ad mandatum.

V. LITTERAE UNIVERSALES CONTRIBUTIONUM PUBLICARUM IN ULTIMO CONVENTU COLENSI DECRETARUM

Sigismundus etc. Universis et singulis ecclesiasticis et saecularibus consiliariis regni nostri ceterisque subditis nostris quibuscumque, tam terrestribus quam civitatum et oppidorum, honoribus et officiis insignitis, ad quorum notitiam praesentes litterae nostrae pervenerint in toto regni palatinatibus et eorum districtibus consistentibus, sincere et fidelibus nobis dilectis, gratiam regiam. Reverendissimi et reverendi in Christo patres, necnon magnifici, generosi, nobiles, famati et providi, sincere et fideles nobis dilecti. Cum in praeterito generali conventu Piotrkoviensi¹ nihil aliud pro defensione regni constitutum erat, praeterquam, ut expeditio generalis, ubi opus foret, per nos moveretur, et nos imminentibus regno duobus inimicis Thartaris videlicet et Valacho, ne regnum manifesto periculo exponeremus, iam tertias restium litteras emisseramus et conventus debitos deordinandi proficiscendi ad bellum statueramus in ipsis conventibus, petitiq^{ue} a multis consiliariis et subditis nostris, facultatem dederamus aliam defensionis rationem ineundi, quam generalem expeditionem hoc tempore perniciosissimam, cum propter alia incommoda, tum ob summam rerum victualium, praesertim in terris Russiae penuriam, universi consilarii et terrarum nuntii in ultimo conventu Colensi, ad quem huius rei conclusio devoluta fuit, contributiones infrascriptas pro defensione anni praesentis unanimiter statuerunt et decreverunt.

In primis decretum, quod coloni seu kmethones, tam villarum nostrarum regalium quam omnium spiritalium et saecularium subditorum nostrorum in regno nostro, de singulo manso seu laneo possessionato octo grossos, et reliquum de quantitate laneorum, secundum antiquas quietantias ad unam duntaxat ratam, videlicet pro festo sancti Laurentii proxime venturo [10 VIII 1536] solvent, a quo festo solutio illorum inchoari, et ad festum sancti Egidii [1 IX 1536] in totum et per omnes terminari et finiri debet.

Nobiles vero, qui colonos seu kmethones non habent, solvent quilibet eorum de quolibet laneo seu manso grossos sex, etiam pro una similiter praedicta rata.

Illi vero nobiles, qui praedia et non laneos habent, computatis istiusmodi eorum praediis in laneos seu mansos solvent pro una etiam rata, de quolibet laneo seu manso sex grossos, de medio laneo seu manso tres grossos, de quarta parte lanei unum grossum cum medio, et reliquum de quantitate laneorum. Similiter de villis desertis per dominos nobiles cultis pro praedicto festo.

Ubi autem duo vel tres aut quattuor pauperes nobiles unum laneum seu mansum colunt, solvent omnes simul de huiusmodi laneo seu manso etiam pro una praedicta rata sex grossos, alias quisque illorum solvet secundum quantitatem agri et portionem lanei seu mansi, incipiendo solutionem illius a festo sancti Laurentii ad festum sancti Egidii proxime venturis.

[§] Tu i niżej w rękopisie pozostawiono wolne miejsce.

¹ Mowa o sejmie walnym piotrkowskim 1534 r. Por. wyżej, nr XLIV.

Similiter advocati et sculteti non habentes colonos seu kmethones solvent de singulis laneis seu mansis per octo grossos. Advocati vero seu sculteti colonos seu kmethones habentes nihil solvent, verum ipsi kmethones eorum, id quod kmethones dominorum ac nobilium contribuent, hoc est de quolibet laneo seu manso possessionato octo grossos ad unam ratam suprascriptam. Decrescentiae autem observentur antiquo modo, nihilominus kmethones duo illius villae ubi decreverint, corporale iuramentum praestare super decrescentia tenebuntur.

Item civitates et oppida, tam nostra regia, quam subditorum nostrorum spiritualium et saecularium in toto regno exactionem civilem, quam *schos* vocant, duas partes iuxta antiquas quietantias solvent et contribuent et hoc pro una duntaxat etiam rata suprascripta, hoc est pro festo sancti Laurentii incipiendo solutionem, et ad festum sancti Egidii totaliter debent exsolvi. Similiter inquilini civitatum, qui *schoss* non solvunt, cum civitatibus tres grossos similiter pro una rata praedicti festi solvent, viduis, pauperibus et orphanis demptis et exceptis.

Quae autem civitates et oppida libertatem habent, a civili exactione nihil dabunt. Idem de villis vastatis, exustis et libertatem habentibus, quae non solvunt census dominis suis, hoc intelligendum est ita, quod incolae huiusmodi villarum liberi sunt et esse debent a solutione contributionis in praesenti Colensi conventu institutae.

Item contributio cerevisiae, vini, medonis, malmatici, muscatellae *czopowe* dicta, in iisdem civitatibus et oppidis ac etiam in tabernis villarum tam nostris, quam subditorum nostrorum spiritualium et saecularium, a singulis cerevisiae cocturis more solito solvetur, ex quibuscunque fuerit braseis eadem cerevisia cocta, sive brasea ipsa sunt civium et dominorum ex molendinis provenientia et emensurata, sive domi facta.

Item etiam a cerevisia, quam domini et nobiles ex braseis suis coquunt seu braxant et illam dant ad propinandum suis tabernatoribus, ab eadem cerevisia exactionem ducillorum ipsi tabernatores et quisque eorum per sex grossos solvent.

Ac etiam a cerevisia externa, quae de externis regionibus et ducatibus nobis et regno nostro non subiectis ad ipsum regnum nostrum advehitur, ut Swidnicensi, Thesnensi, Bernoviensi, Glogoviensi et alia quacunque contributio, ipsa *czopowe* solvatur.

Qui vero nobiles subditi nostri pro sua domestica necessitate et usu proprio coqui faciunt cerevisiam, in civitatibus et oppidis contributionem *czopowe* ab illa non solvent. Sin autem illam ad propinandum suis aut alienis tabernatoribus dederint, ab illa contributionem *czopowe* tabernatores ipsi solvere tenebuntur.

Item tabernatores hereditarii, sive sint dominorum, sive advocatorum, sive scultetorum, qui agros habent, ab illis contributionem solvent, iuxta agrorum quantitatem, hoc est a singulo manso seu laneo pro praedicta una rata octo grossos, de medio laneo seu manso quattuor grossos et reliquum de quantitate laneorum.

Exactionem vero ducillorum a singulis cocturis cerevisiae more consueto solvere nihilominus erunt astricti.

Alii autem tabernatores manuales, qui advectitiam propinant cerevisiam, per quattuor grossos simul et semel ad unam temporis ratam supradictam solvere debent. Et hii contributionem *czopowe* non solvent, cum non coquant cerevisiam, sed aliunde illam ad propinandum adducant.

Item molendina omnium villarum, tamstrarum quam subditorum nostrorum spiritualium et saecularium, quae *poszrzebne* vocantur, manuales seu anniversarios molendinatos habentia, ex singulis rotis per sex grossos solvent, similiter pro una simul et semel rata supradicta.

Quae vero molendina deserta sunt, et in eis frumenta non molunt, illa seu illarum molendinatos nihil solvent.

Hereditarii vero molendinatos dictarum villarum et *folusche* ex singulis rotis molendinorum suorum, quae *walne* dicuntur, duodecim grossos persolvent ad ratam unam temporis supradictam.

Item molendina brasealia et hereditaria, aquatica et equestria in omnibus civitatibus et oppidis more veteri taxata, contributionem duas partes integre, quae *schos* dicitur, solvent, similiter pro eadem prima rata supradicta, videlicet pro festo sancti Laurentii incipiendo solutionem ad festum sancti Egidii proxime venturis.

Et similiter illa molendina, quorum tertias mensuras tenutarii bonorum nostrorum regalium

exemerunt, et illas a se exemptas, seu in summis pecuniarum obligatas tenent ad usum et utilitatem suam, solvent contributionem, quae *schos* dicitur, sicut reliqua omnia molendina in regno, seu illorum molendinatores eas solvere solent, contraria consuetudine, quae corruptela potius dici debet, penitus non obstante iuxta antiquas quietantias. Quorum autem molendinorum nostrorum tertiam mensuram capitanei nostri, de mandato nostro et pecuniis nostris redemerint ad nostram utilitatem, ex illa nihil solvi debebit.

Minerariae vero officinae alias ferrum facientes et serrae hereditariae ex singulis rotis duodecim grossos solvent. Annales vero officinae minerariae, et similiter annales serrae, hoc est locatae seu conductitiae, a qualibet rota sex grossos similiter ad unam ratam supradictam solvent.

Item molendina ventilia hereditaria octo grossos. Illa vero molendina ventilia, quae anniversarios molendinatores habent, sex grossos, ad ratam unam constitutam, hoc est pro festo sancti Laurentii incipiendo illius solutionem ad festum sancti Egidii proxime venturis.

Item sacerdotes Rutheni, qui popones vocantur, ex singulis ecclesiis et synagogis mediam sexagenam solvent. Prothopopones vero alias *namiestniczi* per florenos duos in moneta solvent. Item Valachi ex singulis laneis integris, si illos habent, vel arcis^a, quae *dworzisze* dicuntur, octo grossos solvent. Et qui agros non habent, a singulo centenario ovium similiter octo grossos persolvent pro una supradicta rata.

Item Iudaei omnium terrarum regni nostri, tam de singulis mansionibus alias *od gruntow*, quascunque inhabitant, quam etiam de omni re pecuniaria et mercanciis quascunque et ubicunque habuerint, eandem a qualibet marca per grossos duos solvent et contribuant.

Ut autem supradicta ordinatio in exigendis eisdem contributionibus facta debite exequutionem demandetur, in palatinatu N. et eius districtibus generosum N. exactorem constituimus et designavimus, praesentibusque litteris nostris designamus et mandamus, ut in manus eius, pro designatis temporibus easdem contributiones persolvere curetis. Vobis vero capitaneis, quorum interest, mandamus, ut praefato exactori nostro pro ratis et temporibus superius expressis, sub poenis ad hoc constitutis absque cuius morae et dilationis intervntu de dictis contributionibus, per os, ad quos pertinet, responderi faciatis et vos ipsi respondeatis. Negligentes vero in solvendo et contumaces per pignorationes et alias poenas solitas ad solvendum easdem contributiones compellatis. Pro officio vestro et gratia nostra facturi. Datum Vilnae, feria secunda, in crastino Sanctae Trinitatis anno Domini millesimo quingentesimo tricesimo sexto [12 VI 1536], regni nostri anno tricesimo. Ad mandatum Sacrae Regiae Maiestatis proprium.

VI. ^aUNIVERSALES LITTERAE DUCILLORUM^a

Sigismundus etc. Universis et singulis principibus, tam spiritualibus quam saecularibus, reverendissimis et reverendis in Christo patribus, dominis archiepiscopis, episcopis, necnon magnificis, generosis, nobiles, famatis et providis, palatinis, castellanis, capitaneis, terrigenis nobiles, officialibus et eorum vicesgerentibus, heredibus, advocatis, scultetis civitatumque et oppidorum, tam nostrorum quam aliorum quorumcumque subditorum nostrorum, magistris civium, consulibus et communitatibus et generaliter omnibus subditis nostris spiritualibus et saecularibus cuiuscunque status, condicionis et praecminentiae existentibus bona quaecunque tam spiritualia, quam saecularia, civitates, oppida, villas, tabernas possessiones et alia bona quocunque nomine nuncupata habentibus, in omnibus terris, palatinatibus et districtibus eius existentibus, sincere et fidelibus nostris dilectis, salutem et gratiam nostram. Sincere et fideles dilecti! Noveritis communi omnium tam spiritualium quam saecularium consiliariorum nostrorum et nuntiorum terrestrium, in conventu generali Colensi nuper celebrato congregatorum, voto et concordii voluntate, exactionem ducillorum quae *czopowe* dicitur, multis et arduis necessitatibus reipublicae

^a *Lub*: arces.

^{a-a} *W MRPS, cz. IV, vol. 3, nr 18123, s. 38 nosi on tytuł: Litterae universales regiae super exactione ducillorum, in conventu Colensi laudata.*